

KNJIGA O TEOLOGIJI SMRTI I KULTURI SJEĆANJA NA POKOJNE U ISLAMU

Nevad KAHTERAN, *Amira ona koje nema*, Sarajevo: Vlastita naklada, 2020., 48 str. s 29 slika u boji

Autor je redovni profesor *Historije istočnih filozofija 1 i 2 i Komparativne filozofije* na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Srednju školu pohađao je u Gazi Husrev-begovoj medresi u Sarajevu, diplomirao islamsku teologiju 1992. na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu, zatim čistu filozofiju 1995. na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Zvanje hafiza (onaj koji je zapamtio, koji je Kur'an na izvornom arapskom naučio napamet) stekao je god. 1999. Na Filozofskom fakultetu u Sarajevu obranio doktorsku disertaciju 27. srpnja 2001. s temom: *Perenijalna filozofija u misli Renéa Guénona, Fritjoha Schuona i Sayyeda Hosseina Nasra* koju je god. 2002. tiskala muslimanska izdavačka kuća El-Kalem u Sarajevu. Uvodno poglavlje te disertacije objavio je u *Znakovima vremena* 13-14, Sarajevo: 2001., 10-34. Pod perenijalnom filozofijom neki muslimanski filozofi misle na skolastičku filozofiju kako ju je trajno uobličio Toma Akvinski i još se proučava na katoličkim bogoslovnim fakultetima. Privlačna

im je zato što uz razumsko razlaganje prirode i ljudskog života ozbiljno računa s Bogom, dok druge filozofije Boga ignoriraju ili potpuno odbacuju.

U razdoblju od 2004. do 2008. studijski je boravio na Američkom univerzitetu u Kairu (AUC) i Univerzitetu Kjoto u Japanu. Dobio je Fulbrightovu stipendiju za postdoktorandska istraživanja i za sebe kaže da je komparativni filozof smatrajući da bi filozofija trebala promovirati pozitivne odnose u pluralnim kulturama.

Ovu knjigu izdao je u elektroničkom obliku povodom godišnjice smrti supruge Amire, r. Ahmetspahić, koja je umrla 6. ožujka 2019. i sahranjena na Grlića brdu kod Sarajeva, a živio je s njom u vjerničkom braku oko dvadeset godina. Dr. Nenad Veličković u uvodnom razmatranju navodi citat iz Ive Andrića koji ističe da su bijela muslimanska groblja Sarajeva „odraz razumnog i junačkog ljudskog odnosa prema smrti onih koji tu počivaju“. Analizira natpis koji je dao uklesati Nevad na mezar pokojne Amire: „Stojiš usred groblja, među mrtvima, a ne bojiš se smrti, jer slušaš taj smijeh i učiš: da u srcu ispunjenom ljubavlju nema mjesta za strah“ (str. 6). Muslimani BiH upotrebljavaju izraz „preseliti se na ahiret“ kada govore o smrti svojih članova obitelji. To je odraz vjere da tjelesna smrt ne donosi potpu-

no ugasnuće osobe, nego promjenu načina života. Mi kršćani rekli bismo s prefacijom u misi za pokojne: „Tvojim se vjernicima, Gospodine, život mijenja, a ne oduzima; i pošto se raspadne dom ovozemnog boravka, stječe se vječno prebivalište na nebesima!“

Jedno od dobrih djela koje muslimani mogu učiniti za svoje pokojne je obaviti *umru* ili malo hodočašće u Meku koje je moguće obaviti u bilo koje doba godine. Nevad je to obavio za ramazan od 2. do 12. svibnja 2019. i za ilustraciju na str. 9 stavio sliku u boji. U prigodnom razmatranju „Fenomen smrti i umiranja“ (10-15) N. K. na početku citira izreku Leonarda da Vincija: „Kao što dobro iskorišten dan dariva ugodan san, tako i dobro proživljen život dariva smirenu smrt.“ Zatim navodi kur’ansku izreku sure 50,19-22 te podsjeća na predaju prema kojoj umrli imaju korist ako živi za njih daju sadaku. Najveća pomoć umirućima je „umjerenost i neuzbibanost pred fenomenom smrti“ te pripomoć ne na riječi, nego na djelu. Prilikom sudjelovanja na sprovodu treba izvući pouku o privremenosti i kontingentnosti ljudskog života na zemlji. Navodi Poslanikovu molitvu prigodom posjeta grobovima: „Neka je selam i spas na vas, o muslimani, stanovnici mezara, i mi ćemo vam se, ako Bog da pridružiti, neka Allah oprosti i nama i vama“ te podsjeća da se

„selam jednako naziva našim umrlima, kao i živima“. Iz al-Gazalijeva djela *Nesuvislost filozofa* navodi odlomak gdje je tjelesna smrt nazvana odlaskom iz Doma zablude. Iz toga izvlači da „trebamo živjeti od smrti i umirati od života“ jer tko se boji smrti, nije filozof u smislu ljubitelj mudrosti, nego ljubitelj tijela i mrzitelj istinske mudrosti.

Na engleskom je u knjigu uvrstio svoja dva izlaganja: prvo o konfucijevskoj humanosti u misli kineskog filozofa Tu Weiminga i drugo o doprinosu budizma traganju za globalnim mirom (16-31). Tu upućuje na knjigu *Nove granice kineske filozofije*, koju je uredio zajedno s Bo Mouom, a tiskao El-Kalem, Sarajevo: 2018., 432 str. Zajedno s Tu Weimingom vidi spojitost neokonfucijanstva i islama u kineskim prilikama.

Dr. Safvet Halilović, autor knjige *Šta živi mogu učiniti za umrle* (Novi Pazar: 2009.), priložio je umjesto Pogovora teološku meditaciju „Povratak u kuću ostanka (Povodom preseljenja na ahiret rahmetli Amire Kahteran)“ (45-47). Polazi od realnog uvida da ljudi ne vole misliti o smrti: „Za suvremenog čovjeka koji se rukovodi materijalističkim promišljanjem pitanje smisla i svrhe života odavno je izgubilo svoj praktički značaj. Važno mu je samo pitanje koji oblik život može poprimiti i da ljudska rasa napreduje prema konačnom ovladava-

nju prirodom.“ U islamskim izvorima smrt se naziva preseljenjem ili selidbom s ovog prolaznog sna u budući vječni svijet. Napominje da je s Nevadom Kahteranom bio drug i prijatelj kroz četiri godine medrese u Sarajevu. Kad mu je došla vijest o neočekivanoj Amirinoj smrti, podsjetio se da za smrt ne treba biti ni star ni bolestan: „Smrt će doći u onom trenutku koji joj je propisan još u Praiskonu (Ezeli).“ U društvu s Nevadom više puta posjetio je Amirin mezar: „Tamo smo učili dove za nju, a i za nas, moleći Sve-milosnog Allaha da svima podari Svoju milost: i onima koji su otišli s ovoga svijeta, a i onima koji su ostali, jer svi smo u nasušnoj potrebi za Allahovom milošću. Njegovim oprostom, zaštitom i okriljem“ (str. 46). Izražava radost što je Nevad, žalujući sa pokojnom suprugom, lijepo uredio njezin mezar bez pretjerivanja i narušavanja islamskih propisa. Učinio je sve što muslimani vjernici trebaju činiti za svoje umrle: umru, hadž i dovu. Citira kasidu arapskog pjesnika Ahmeda Ševkija o kratkoći ljudskog života i potrebi da ga ljudi spominju po učinjenom dobru. Završava molitvom za pokojnu Amiru uz spremnost da hrabro misli na smrt: „I molimo Te, o Allahu, da nam pomogneš da se pripremimo za susret s Tobom koji neminovno dolazi, o Ti Najmilostiviji!“

Ova molitva podsjeća na izreku katolika u BiH: „Tko na smrt često misli, čestitije živi!“ Dr. Edina Vejo, profesorica Islamskog pedagoškog fakulteta u Zenici, u zaključku ističe da je pokojnu Amiru upoznala po svjedočenju njezina muža. Njegovo poštovanje prema njoj i spremnost da učini za nju sve što nalaže ili preporuča muslimanima njihova vjera „naprosto plijene i izazivaju divljenje“. Ovu knjigu, koja je dostupna na elektroničkoj adresi (<https://www.pixelcrew.net/wp-content/uploads/2020/08/AMI-RA-ONA-KOJE-NEMA-1.pdf>), preporučam muslimanima i kršćanima jer odražava spremnost jednog muslimana znanstvenika da u vjeri svojoj i svoje zajednice nađe snagu za podnošenje odlaska drage osobe i vjerničkog gledanja na smrt kao inspiraciju za odgovorno življenje i humano djelovanje.

Mato Zovkić